

► Nedleggelse av regulering - Nordre og Mellom Røgden - Kommentar på uttalelser

D01	2024-06-28	For vurdering hos Fortum	Gunnar Fiskum	Eirik Thorsen	Gunnar Fiskum
Versjon	Dato	Beskrivelse	Utarbeidet	Fagkontrollert	Godkjent

Dette dokumentet er utarbeidet av Norconsult som del av det oppdraget som dokumentet omhandler. Opphavsretten tilhører Norconsult. Dokumentet må bare benyttes til det formål som oppdragsavtalen beskriver, og må ikke kopieres eller gjøres tilgjengelig på annen måte eller i større utstrekning enn formålet tilsier.

1 Beskrivelse av dokument

Norconsult er engasjert av Fortum for å bistå med damtekniske rådgivningstjenester for vassdrangskonstruksjonene i Røgdenvassdraget. Dette arbeidet har inkludert utarbeidelse av søknader for nedleggelse av dammene Røgden Nordre hoveddam og Røgden Mellom. Søknadene ble sendt til NVE for behandling 25.05.2023.

NVE har sendt ut søknadene på høring og mottatt tilbakemelding fra flere ulike aktører. Disse aktørene er både Statsforvalter, kommuner, næringsdrivende, ulike foreninger, grunneiere og privatpersoner. En samlet oversikt over aktørene er listet opp i Tabell 1.

Denne rapporten er et samlet svar på uttalelsene og tilbakemeldingene som er sendt til NVE. Det er ikke gitt kommentatorer til hver enkelt uttalelse, men det er gjort vurderinger rundt problemstillingene som belyses. Flere av problemstillingene går igjen i flere av de innsendte dokumentene. Hovedsakene er oppsummert i punktlisten under og kommentert i videre kapitler:

- Lavere vannstands nivå
- Naturmangfold i vassdraget
- Blottlagt strandsone
- Bortfall av kraftproduksjon
- Bortfall av vegforbindelse over Røgden Nordre Hoveddam
- Forringelse av kulturminner
- Konsekvenser for Røgden

Tabell 1 Oversikt over aktører som har sendt uttalelser og tilbakemelding på søknad om nedleggelse for dammer i Røgdenvassdraget.

Navn	Organisasjon
Örjan Larssen, Mikael Hedenskog	Länstyrelsen Värmland
Wibeke Børresen Gropen	Innlandet fylkeskommune
Ine Cecilie Jordalen Norum	Statsforvalter i Innlandet
Marit Langmoen Olsen	Åsnes kommune
Simon Støa	Åsnes kommuneskoger
Haakon Gjems	Grue kommune
Bent Sigbjørn Sæther	Enhetsleder Samfunn, Grue kommune
Malin Olsen Støa	Vannområdekoordinator for Røgden – Norsälven
Lars Haugom	Blåfall AS (Kraftselskap)
Brede Bredesen Opset	Bredesen Opset
Knut Arne Gjems	Utvikler av reiseliv, hytteområdet og Kalatupa og Raatika Finnegård
Ole Jørgen Gjems og Haakon Gjems	Finnskogen AS
Gunnar Stenbæk	Kalatupa Hytteforening
Kjell Skaraberget	Røgden Fiskelag
Stig Halvor Langmoen	Grunneier / Hytteeier
Iver Arne Langmoen	Grunneier / Hytteeier
Per-Trygve Hoff	Grunneier
John André Wilhelmsen Hodneland	Hytteeier
Carl Rehn m. fl. (2 uttalelser)	Hytteeiere
Morten Koksvik m. fl. (2 uttalelser)	Privatpersoner

2 Kommentarer til innsendte uttalelser

2.1 Lavere vannstands nivå

Innspill:

Lavere vannstand i magasinene er en bekymring som er gjentatt i de fleste tilbakemeldinger. Det kommenteres at reduksjonen vil føre til lavere eiendomsverdi, redusert tilgang, redusert sikkerhet ved rekreasjonsbruk, blottlegging av strandsonen, dårligere naturmangfold, mindre estetisk uttrykk og gjøre magasinene/innsjøene mindre attraktive.

Svar:

Planlagte tiltak vil redusere vannstanden mot normal sommervannstand og heve vannstanden mot normal vintervannstand. Reduksjonen i forhold til sommervannstand vil i størst grad oppleves og er anslått å være ca. 1,5 meter i Nordre Røgden og ca. 0,4 meter i Mellom Røgden. På kort sikt vil landskapet være preget av vannstandsreduksjonen. Dette vil spesielt oppleves i Nordre Røgden hvor senkningen er størst, og strandsonen i større grad er steinete. På lengre sikt vil naturen reetablere seg. Bruken av magasinene vil kunne opprettholdes, men grunne områder vil tørrlegges. Det vil få konsekvenser for eksisterende brygger og for båtbruk. Konsekvensreduserende tiltak utover damlokasjonene vil vurderes individuelt.

2.2 Naturmangfold i vassdraget

Innspill:

Det er flere positive tilbakemeldinger på at nedleggelse av damkonstruksjonene vil føre til jevnere vannføring i vassdraget og at dette vil være positivt for fiskens levevilkår både i elvestrekningene og magasinene. Det kommenteres også fra flere hold av fiskevandringmuligheter mellom magasinene bør etableres. Enkelte tilbakemeldinger påpeker at planlagte endringer kan forstyrre forhold for akvatiske arter som har etablert seg under reguleringsperioden og noen hevder at inngrepet vil gi langvarige ulemper for dyreliv.

Svar:

Utførte miljøvurderinger konkluderer at en tilbakeføring av vassdraget vil ha positiv konsekvens på naturmangfold for området som helhet. Spesielt positivt vil det være å etablere naturlig vannføring i elvestrekningene mellom magasinene og reetablere fiskevandringmulighet. Mer stabil vannstand i innsjøene vil også være positivt, men ikke i like stor grad.

2.3 Blottlagt strandsone

Innspill:

Flere tilbakemeldinger nevner at strandsonen langs magasinene vil bli blottlagt over en periode hvis planlagte tiltak gjennomføres. Denne sonen vil være lite tiltalende visuelt og det hevdes at den vil være en steinrøys frem til den er vegetert. Det er en tilbakemelding at det bør være tiltakshavers ansvar å vegetere hvis naturen ikke klarer det selv innen rimelig tid.

Svar:

Lavere vannstand i magasinene/innsjøene vil på kort sikt blottlegge arealer som stedvis er stein, dy eller sand. Disse arealene vil i en tidsperiode være mindre tiltalende enn omkringliggende natur, og magasinene vil oppleves som mindre attraktive enn dagens oppdemte situasjon. Erfaringer fra referanseprosjekter tilsier at lavere vegetasjon kan forventes etter 2-4 år. Etter hvert som vegetasjonsdekket stabiliseres, vil det dannes et tykkere humuslag, og flere arter kommer inn. Restaureringen av områdene bør gjennomføres ved

naturlig revegetering, eventuelt supplert med enkle tiltak i årene etter. For å oppnå en mest mulig lokaltilpasset vegetasjon med stedlige arter på de nye områdene, vil en naturlig gjenvekst over tid være mest hensiktsmessig. Naturlig gjenvekst kan assisteres med enkle tiltak som flytting av vegetasjonstuer eller utlegging av vekstsubstrat. Fortum planlegger ikke tiltak langs hele strandsonen, men vegetering av enkelte områder hvor vannstandsendringen har ført til spesielt negative forhold, vil vurderes.

2.4 Bortfall av reguleringsevne og kraftproduksjon

Innspill:

Det kommenteres at Grue kommune og Kongsvingerregionen er på veg inn i et kraftunderskudd og at området har liten andel regulerbar kraft. Det hevdes videre at dette kraftunderskuddet gjør det krevende å utvikle området på en attraktiv måte og at bortfall av reguleringene i Røgden vil forverre situasjonen. Videre er det en generell oppfatning at bortfall av reguleringene vil fjerne en grønn energikilde og gi høyere strømpriser. Av innsendte kommentarer er det et klart ønske om å bevare kraftproduksjon i vassdraget og det henvises av flere til en ikke-navngitt interessent som skal være villige til å overta eksisterende konsesjon.

Småkraftselskapet Blåfall har sendt inn en høringsuttalelse hvor de informerer om at de utreder muligheten for et kraftverk nedstrøms Mellom Røgden. De ønsker å bevare eksisterende konsesjon og utnytte reguleringsmuligheten som denne avtalen gir. Videre ønsker de en sambehandling av deres egen søknad om kraftverk og søknad om nedleggelse som er innsendt av Fortum.

Svar:

Fortum kommenterer at bortfall av reguleringene i Røgden-magasinene vil redusere produksjonsvolumet og mulighetene til å styre kraftproduksjonen i vassdraget i enkelte våte år. Vannvolumet vil ikke forsvinne, men vil isteden måtte magasineres i Røgden. For våte år forventes økt flomtap, mens normalår og tørre år vil kunne magasineres. Det forventes at fremtidig produksjon fra kraftverket i Sverige ikke vil kunne optimaliseres på samme måte som reguleringen muliggjorde og produksjonstap kan inntreffe i enkeltår sammenlignet med foregående tidsperiode. Produksjonstapet vil imidlertid ikke være tilstrekkelig stort til å forsvare en investering i dammene. Redusert kraftproduksjon ved Røjdåfors kraftverk (i Sverige) vil i neglisjerbar grad påvirke krafttilgangen i Kongsvingerregionen.

Fortum er positive hvis andre profesjonelle aktører ønsker å overta eksisterende damanlegg med tilhørende konsesjon. Andre aktører kan være både kommuner og kraftselskap. Det er imidlertid ikke ønskelig at en overtakelsesprosess tar lengre tid enn nødvendig og forsinker en eventuell nedleggelse av anleggene. Eksisterende damanlegg oppfyller ikke krav gitt i damsikkerhetsforskriften og tiltak bør gjennomføres forholdsvis hurtig. Det er en dialog mellom Fortum og Blåfall for å diskutere muligheter, men en eventuell ny dameier vil møte de samme problemstillingene i forhold til avvik på dammene, som Fortum gjør i dag.

2.5 Bortfall av vegforbindelse over Røgden Nordre Hoveddam

Innspill:

Plan for nedleggelse av Røgden Nordre hoveddam innebærer at vegen over dammen vil forsvinne. Tilbakemeldinger påpeker at hytteeiere og skogbruksnæringen vil få lengre kjøreveg. Videre hevdes det at dette vil føre til større brøytekostnader, større miljøpåvirkning, mer krevende drift og vanskeligere tilkomst for akutt helsehjelp.

Svar:

Fortum har forståelse for at bortfall av vegen vil være uheldig for hytteeiere langs Nordre Røgden og at de er bedre tjent med å beholde vegen. Etablering av ny veg er ikke forenlig med tilbakeføring av vassdraget til opprinnelig situasjon og Fortum har derfor ingen planer om å bygge en ny veg.

2.6 Registrering og sikring av kulturminner

Innspill:

Fylkeskommunen og andre vurderer at flere kulturminner kan påvirkes som følge av planlagte tiltak. Dels kan kjente kulturminner bli berørt fordi forholdene endres og nye kulturminner kan dukke opp i den nye strandsonen. Hvis søknaden innfris, vil det være behov for ytterligere kartleggingsarbeid og oppfølging.

Svar:

Som følge av planlagte tiltak vil ikke kjente kulturminner bli direkte påvirket. I forhold til andre kulturminner rundt magasinet vil Fortum følge opp de krav som stilles i en eventuell konsesjon.

2.7 Konsekvenser for Røgden

Innspill:

Konsekvenser for magasinet Røgden er ikke kartlagt i søknader.

Svar:

Forholdene i Røgden er i liten grad kartlagt i søknaden. Konsekvensene for magasinet betraktes som forholdsvis små selv om økt naturlig flomtilsig forventes. Fortum vurderer det ikke som nødvendig å utrede forholdene i Røgden ytterligere.